

Herregårdene i det 20. og 21. århundrede

Call for papers til Slots- og Herregårdsforums forårsmøde 2025

Deadline for forslag til oplæg: 1. februar 2025.

Dette call for papers efterspørger bud på perspektiver og cases, der søger at beskrive og tolke den udvikling, de danske herregårde er undergået i det 20. århundrede og 21. århundrede – vi leder efter oplæg, der forsøgsvis undersøger, afdækker og karakteriserer livet på herregårdene samt de funktionelle, æstetiske, økonomiske og sociale transformationer, der har sat og sætter deres præg på de danske herregårde. Samtidig vil vi gerne ansøre til en åben diskussion om emnevalg indenfor feltet samt metodik.

Hvordan griber vi den store opgave an, det er at forske i herregårdens moderne historie? Hvorfor giver det mening at beskæftige sig med herregården som prisme for samfundsudviklingen i løbet af det sidste århundrede – og hvordan griber vi den opgave an? Ud fra hvilke begreber skal vi forstå herregården og dens ejere i dag? Hvordan tager den moderne herregård sig ud som organisation og arbejdsplads? Og hvordan forvaltes herregårdenes historiske hovedbygninger, avlsgårdsanlæg, funktionærbygninger, parkanlæg og driftslandskaber i samspil med de forskellige nye funktioner, der har vundet indpas i det danske herregårdsmiljø i det 20. og 21. århundrede?

På årets forårsmøde i netværket Slots- og Herregårdsforum ønsker vi i forlængelse af ovenstående spørgsmål at lægge op til fælles idéudvikling og diskussion af de spørgsmål, metoder og emneområder, der ikke blot er afgørende for udviklingen af forskningsfeltet, men som også er forudsætningen for fremtidens bevaringstiltag og herregårdenes udviklingsmuligheder som moderne virksomheder med en særlig arv og som betydningsbærere både på nationalt plan og lokalt ude i landområderne.

Fra 1920 til 2025

Med det stort anlagte oversigtsværk *Danske herregårde ved 1920* stræbte værkets forfattere efter at levere en samlet fremstilling, der omfattede alle væsentlige danske herregårde. Som det bemærkes i værkets forord, var det en naturlig forudsætning for opgaven, at man kunne definere, hvad en herregård var. Lakonisk slås det fast, at der her gives to holdepunkter – *historien* og *størrelsen*. Det sidste viser sig imidlertid ikke at være så ligetil endda, hvorfor det historiske altovervejende bliver værkets ledemotiv – herregårde er herregårde qua deres historie.

Når man læser artikler i dette som i senere oversigtsværker, fornemmer man da også, at det historiske – det være sig det bygningshistoriske, personalhistoriske eller godshistoriske – er det, der påkalder sig al væsentlig interesse. Herregårdens funktion eller karakter i skribenternes egen samtid, får kun sjældent mere end nogle pligtskyldige bemærkninger med på vejen.

Den begrænsede interesse forfatterkredsen bag *Danske Herregårde ved 1920* udviste for de danske herregårdes udvikling i 1800-tallets sidste årtier og i deres egen samtid, er der med senere tiders forskning i perioden i nogen grad rådet bod på. Imidlertid har forskningen fortsat gennem den resterende del af det 20. århundrede og videre op i det 21. århundrede udvist en tilsvarende tilbøjelighed til at negligere herregårdenes rolle i umiddelbar for- og samtid.

Til trods for at herregårdene som fænomen nok må defineres på basis af historiske forhold, og i dag i høj grad opfattes som kulturarv, er de imidlertid fortsat med at eksistere som nutidig realitet, og som sådan har de naturligvis udviklet sig i samspil med det omgivende samfund.

Skønt mange har fået nye funktioner – og andre ejergrupper og ejerformer har gjort deres indtog – så drives mange herregårde ganske vist fortsat som store land- og skovbrug, og mange gårde har i mange generationer været ejet af samme slægt. Omvendt er en række herregårde imidlertid konverteret til institutionsformål, omdannet til hoteller eller konferencecentre – og betegnelsen herregård er samtidig blevet et brand, der dels synes i et vist mål at have løsrevet sig fra sit historiske udgangspunkt, dels i nogle brandingsammenhænge at være blevet udkonkurreret af slotsbetegnelsen.

Bidrag

Oplæg kan eventuelt tage afsæt i emner som:

- Moderne godsdrift. Hvad har mekaniseringen af land- og skovbrug betydet for godsdriften og for forståelsen af herregården? Og hvilken rolle har produktudvikling og specialisering spillet? Hvad er et herregårdslandskab i 2024?
- Parcelhus eller pastiche. Også i det 20. og 21. århundrede er hovedbygninger blevet ombygget eller nyopført på danske herregårde – hvad ligger der bag, når godsejeren enten vælger et typehus i lighed med, hvad man ser i byernes parcelhuskvarterer, opfører hovedbygninger i ”klassisk herregårdsstil” eller lader opføre moderne arkitekttegnede boliger, der nyfortolker traditionen?
- Kamtakker og bølgeeternit. I endnu højere grad end hovedbygningerne har herregårdenes produktionsbygninger undergået forandringer i det 20. århundrede og 21. århundrede. De klassiske lukkede anlæg er ofte åbnet op og/eller flyttet væk fra hovedbygningen – hvordan etablerer vi et overblik? Hvad med bevaringsværdierne?

- Herregårdene og oplevelsesøkonomien. Hoteldrift, restaurationer, åbne parker, festivaler, events, udstillingsvirksomhed osv. De danske herregårde er i løbet af det 20. århundrede blevet en del af den såkaldte oplevelsesøkonomi – hvad kendetegner udviklingen og hvilke konsekvenser har den haft?
- Herregården som begreb. Når herregården defineres ved historiske forhold, der ikke gælder for det 20. århundrede, giver det så overhovedet mening at undersøge herregårdene som et fænomen i den pågældende epoke? Eller medfører den udvikling – der har betydet, at betegnelsen herregård i dag ofte fx anvendes om større gårde, der tilbyder services indenfor oplevelsesøkonomien – at vi snarere må justere vores forståelse af, hvad en herregård er for en størrelse, når vi beskæftiger os med det 20. og 21. århundrede?
- Godset som statusmarkør. Er jordbesiddelse ikke længere en forudsætning for velstand, så har velhavere fortsat op gennem det 20. århundrede vist sig interesserede i at anskaffe sig godsbesiddelser – hvorfor vedholdes denne interesse? Hvilken fortælling søger de, der fortsat investerer i et medlemskab af godsejerstanden, at etablere?
- Herregården som kulturcenter. En række herregårde er i løbet af det 20. århundrede blevet omdannet til museer, udstillingssteder, refugier, højskoler og lignende med fokus på kunst og kreativitet. Hvad kendetegner denne udvikling? Og skal den ses som et udtryk for kontinuitet eller brud?
- Herregården som institution. Mange herregårde er efter frasalg af deres jordbesiddelser overgået til institutionelle formål – drengehjem, skoler, psykiatriske institutioner og plejehjem er blevet indrettet i de historiske bygninger i takt med udviklingen af det moderne velfærdssamfund. Hvad motiverede disse omdannelser, og hvad karakteriserer deres historie?
- Krig og kriser. Herregårdene er naturligvis blevet påvirket af store samfundsmæssige kriser og krig – hvad betød 1. verdenskrig, 30'ernes depression og 2. verdenskrig mv. for tilværelsen på herregårdene?

Interesserede oplægsholdere er meget velkomne til at indsende en kort beskrivelse (max ½ side) til Klaus Højbjerg klh@gammelestrup.dk senest den 1. februar 2025.

Der er afsat max 20 minutter pr. oplæg.

Seminaret vil blive afholdt den 26. marts på herregården Løvenholm og forventes at vare fra kl. 9.30 til 16.00.

Endeligt program og oplysninger om tilmelding følger i 2025, men sæt allerede nu kryds i kalenderen